

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. Maziy,
Candidate for a degree of Khmelnytskyi university of management and law

IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF PUBLIC REGULATION OF VOLUNTARY ACTIVITY

У статті розглянуто організаційний та правовий механізми державного регулювання волонтерської діяльності в Україні та розкрито їх основну роль, яка спрямована на забезпечення комплексного вирішення питань, пов'язаних з волонтерською діяльністю у всіх сферах суспільного життя, а також забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, що в сукупності забезпечуватимуть ефективне функціонування збалансованої системи національної безпеки України. Зазначино, що для удосконалення організаційного механізму державного регулювання волонтерської діяльності необхідно створити єдиний Головний офіс волонтерства України, який дасть можливість виокремити пріоритетні напрями подальшого розвитку практики державної підтримки та сприяння волонтерській діяльності. Установлено, що для удосконалення правового механізму державного регулювання волонтерської діяльності необхідно внести зміни до законодавства та нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини у даній сфері.

The article examines the organizational and legal mechanisms of state regulation of volunteer activity in Ukraine and reveals their main role, which is aimed at providing integrated solutions to issues related to volunteer activities in all spheres of public life, as well as ensuring participation of citizens in the management of state affairs, which in the aggregate, will ensure the effective functioning of a balanced Ukrainian national security system. It is noteworthy that in order to improve the organizational mechanism of state regulation of volunteer activity, it is necessary to create a single Head Office of volunteering in Ukraine, which will make it possible to distinguish the priority directions of further development of the practice of state support and promotion of volunteering activities. It was established that in order to improve the legal mechanism of state regulation of volunteer activity, amendments should be made to the legislation and normative legal acts regulating public relations in this area.

Ключові слова: механізми державного управління, механізми державного регулювання, волонтерська діяльність, Головний офіс Волонтерства України.

Key words: mechanisms of state administration, mechanisms of state regulation, volunteer activity, head office of volunteering of Ukraine.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Актуальність наукової публікації щодо удосконалення механізмів державного регулювання розвитку волонтерської діяльності в Україні зумовлена набуттям чинності рішенням Ради національної безпеки і оборони України "Про концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України" від 04 березня 2016 р., затвердженою Указом Президента України від 14 березня 2016 р. № 92/2016, у якій зазначено роль та місце суспільства в розвитку сектору безпеки і оборони, де основними шляхами щодо сприяння участі громадських організацій у підвищенні готовності складових сектору безпеки і оборони до виконання визначених їм завдань визначено: створення умов для залучення громадських організацій до військово-патріотичного виховання молоді, підготовки громадян до захисту Батьківщини; удосконалення законодавчого забезпечення з питань розвитку волонтерського руху в Україні, підвищення якості надання волонтерської допомоги; залучення громадськості до процесів розвитку складових сектору безпеки і оборони, зокрема у питаннях покращення їх соціаль-

ного, медичного та матеріально-технічного забезпечення, раціонального використання державних ресурсів [1].

Отже, удосконалення механізмів державного регулювання волонтерської діяльності, а саме організаційного та правового механізмів допоможуть вирішити проблемні питання з якими зіштовхуються волонтери у своїй діяльності. Адже в світлі останніх подій ми бачимо, як волонтери допомогли і допомагають військовим під час збройної агресії проти України. Тому державі також варто потурбуватися про долю людей, які безоплатно займаються волонтерством, шляхом створення певних структурних одиниць в органах влади.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Розгляду основних науково-теоретичних та прикладних аспектів у сфері механізмів державного регулювання присвячені дослідження: Н.Р. Нижник, О.В. Машкова, О.М. Ковалюк, В.М. Приходько та ін.

Водночас наукові публікації, що пов'язані із питаннями удосконалення механізмів державного регулювання волонтерської діяльності в Україні, практично

Таблиця 1. Порівняльна таблиця дефініцій "механізм державного управління" та "механізм державного регулювання"

Види механізмів	Призначення механізмів	Функціонально-процесні складові механізмів визначають			
Механізм регулювання	Регулювання функціональної діяльності процесу	Мета	Послідовність впливу	Засоби регулювання	Порядок моніторингу
Механізм управління	Створення організаційної системи для регулювання та управління	План (програма) досягнення мети	Організація (організаційне проектування)	Стимулювання	Контроль за досягненням мети

відсутні, що обумовлює необхідність у проведенні подальших наукових пошуків з цієї проблематики.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є удосконалення механізмів державного регулювання волонтерської діяльності в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У багатьох суспільнознавчих науках використовується термін "механізм". Тлумачний словник "механізм" характеризує як "внутрішню будову, систему чого-небудь" [2].

Для того, щоб зрозуміти дану дефініцію потрібно проаналізувати декілька понять. Академік Н.Р. Нижник під дефініцією "механізм державного управління" розуміє — складову частину системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта. Фактори управління для організації можуть бути внутрішніми (коли йдеться про механізм управління організацією) або зовнішніми (тоді говорять про механізм взаємодії з іншими організаціями). Механізм управління охоплює: цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив, діяння в інтересах досягнення цілей, методи впливу, матеріальні та фінансові ресурси управління, соціальний та організаційний потенціали [3].

О. Ковалюк під механізмом управління розуміє систему форм, методів, важелів, інструментів, які використовуються в діяльності держави і підприємств за відповідного нормативного, правового та інформаційного їх забезпечення політикою на мікро- та макрорівні [4].

Під поняттям "механізм державного регулювання", слід розуміти сукупність функцій, етапів і послідовних процедур регуляторного впливу на організаційну систему, що супроводжується досягненням певного результату цього впливу, який може бути зіставлений з індикаторами-показниками для визначення рівня досягнення управлінських (програмних) цілей функціонування системи [5].

Дефініції "механізм державного управління" та "механізм державного регулювання" хоч на перший погляд є схожими поняттями, проте мають низку відмінних рис. (табл. 1) [6]:

- призначення механізмів;
- функціонально-процесні складові механізмів.

Учені Н.Р. Нижник та О.А. Машков наголошують, що організаційний механізм державного управління — це сукупність різних за своєю природою конкретних організаційних елементів у механізмі, що повинні організувати регулювання, управління в інтересах державної влади, ефективну діяльність державно-управлінської системи [3].

Науковець Н.Р. Нижник наголошує, що організаційний механізм — це послідовність етапів проектування структур, детальний аналіз і визначення системи цілей, продумане виділення організаційних підрозділів і форм їх координації для забезпечення функціонування організаційної системи.

Кінцевим результатом функціонування організаційного механізму є побудова організаційної впорядкованості, узгодженої взаємодії більш-менш диференційованих і автономних частин цілого, зумовленої його будовою та сукупністю процесів або дій, що ведуть до утворення і вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого [3].

Нами розглянуто організаційний та правовий механізми державного регулювання волонтерської діяльності в Україні та розкрито їх основну роль, яка спрямована на забезпечення комплексного вирішення питань, пов'язаних з волонтерської діяльністю у всіх сферах суспільного життя, а також забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, що в сукупності забезпечуватимуть ефективне функціонування збалансованої системи національної безпеки України.

На нашу думку, для удосконалення організаційного механізму державного регулювання волонтерської діяльності необхідно здійснити через створення єдиного Головного офісу волонтерства України.

Ця установа повинна бути юридичною особою публічного права, яку очолює Керівник офісу, до завдань якої б належало забезпечення комплексного вирішення питань, пов'язаних з волонтерської діяльністю у всіх сферах суспільного життя, а також забезпечення участі громадян в управлінні державними справами.

Головний офіс волонтерства України в цілому дасть можливість виокремити пріоритетні напрями подальшого розвитку практики державної підтримки та сприяння волонтерській діяльності.

Завдання діяльності Головного офісу волонтерства полягають: у вирішенні кризових ситуацій; залучення громадян в управлінні державними справами; розвитку усіх напрямів волонтерської діяльності; залучення молоді до волонтерської діяльності; проведення соціологічних опитувань; розроблення державних програм, стратегій, концепцій; здійснення обліку волонтерської організації; співпраця як на державному так і міжнародному рівні у цій сфері; сприяння поширенню інформації про волонтерську діяльність; внесення змін до законодавства, що стосується розвитку волонтерської діяльності; надання консультативних послуги тощо.

За своєю організаційно-штатною структурою установа складалася б з чотирьох управлінь та семи відділів, а також запровадження Школи волонтерства.

Пропонуємо таку структуру Головного офісу волонтерства України, до якої можна віднести такі управління та відділи:

- управління фінансового забезпечення;
- управління міжнародного співробітництва;
- юридичне управління;
- управління внутрішнього контролю.

До відділів можна віднести:

- відділ з підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб;
- відділ по догляду за хворими, інвалідами, одинокими, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги;
- відділ з надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного, воєнного чи іншого стану;
- відділ охорони навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;
- відділ сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів;
- відділ надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;
- відділ надання волонтерської допомоги сектору безпеки і оборони, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції.

Вважаємо, що в реаліях теперішнього часу запровадження відділу надання волонтерської допомоги сектору безпеки і оборони, органам державної влади під час дії особливого періоду та проведення антитерористичної операції є вкрай необхідним, адже волонтери вирішують усі ті проблеми, які інколи держава не в змозі їх вчасно вирішити.

В Україні є безліч волонтерських організацій, зокрема, до прикладу, волонтери громадської організації "Розбудова" зосередили свою увагу на співпраці з 8-м окремим полком спеціального призначення Збройних сил України, який виконує бойові завдання у зоні АТО на Луганщині під містом Щастя, а також 7-м Хмельницьким батальйоном територіальної оборони.

Так, за короткий час існування волонтери цієї організації доставляли до українських захисників у зону АТО теплий одяг, зимове взуття, придбали позашляховик "Patriot", фільтри, які допомагають вирішувати проблему з водою, каремати, аптечки, бронешилети та шоломи, безпілотники, а також різного роду допоміжні сертифікати [8].

Також запроваджено Всеукраїнський проект "Без броні", діяльність якого спрямована на психосоціальну допомогу військовослужбовцям після звільнення із зони АТО, а також надання їм кваліфікованої юридичної і психологічної інформаційної підтримки. Метою проекту є руйнація стереотипів щодо звернення по психологічну допомогу, а також психосоціальна підтримка ветеранів шляхом поширення інформації про успішні приклади самореалізації і досягнень після повернення з АТО [7].

Серед найбільш помітних організацій необхідно виділити волонтерське об'єднання "Народний тил", що включає "Колеса народного тилу" (постачання машин до АТО), "Медичний народний тил" (постачання ліків до

АТО), Help Army, "Крила Феніксу", "Армія SOS", "Народний проект", "Волонтерська сотня" [9].

На жаль, в Україні волонтерам у своїй діяльності бракує фахової підготовки, тому ми пропонуємо створити Національну школу волонтерів як структурний підрозділ Головного офісу волонтерства України.

У Національній школі волонтерів передбачається проведення круглих столів, семінарів, конгресів, різного роду навчання та практичні заняття. Для проведення цих занять необхідно залучити медичних працівників, психологів, юристів, військових, ветеранів АТО та інших осіб, які зможуть доступно пояснити як потрібно діяти та вести себе в критичних ситуаціях, які потребують нагального вирішення у зоні АТО. Після проходження навчання волонтер отримує сертифікат, який дозволить йому професійно надавати допомогу не тільки військовослужбовцям, але й іншим громадянам які її потребують.

Тепер розглянемо правовий механізм державного регулювання волонтерської діяльності в Україні.

В енциклопедичному словнику з державного управління визначено, що правові механізми — це комплекси взаємопов'язаних юридичних засобів, об'єктивованих на нормативному рівні, необхідних та достатніх для досягнення певної мети.

Об'єктивною підставою для формування категорії "правові механізми" є факт існування у структурі права як простих, так і складних елементів. Поєднання цих елементів у певній послідовності для досягнення конкретної правової мети утворює "правовий механізм". Правові механізми як особливі конструкції права поєднують певне коло правових засобів, серед яких права, обов'язки, заборони, принципи, презумпції, терміни, процедури, заходи відповідальності, заходи заохочення тощо. Сутнісною властивістю та системотвірним чинником правових механізмів є його зв'язок з конкретною метою або їх сукупністю.

За цією ознакою правові механізми можна визначити як юридичну технологію, призначену для реалізації правомірних інтересів суб'єктів права. Іншою необхідною властивістю правового механізму є його системність, що передбачає не довільне поєднання різних юридичних феноменів, а упорядковану, взаємопов'язану сталу сукупність правових інструментів, які утворюють довершену інструментальну структуру [10].

Отже, правовий механізм передбачає перш за все розробку нормативно-правового акту, який регулював би суспільні відносини у даній сфері. Адже нині законодавство ще належним чином закріплює зазначений вид діяльності. Зокрема необхідно внести зміни до Закону України "Про волонтерську діяльність", а саме розширити поняття волонтерської діяльності; закріпити у законі поняття волонтер антитерористичної операції; створити Головний офіс волонтерства в Україні тощо. Розробити проект Закону України "Про статус волонтерів АТО", який би регулював порядок надання пільг зазначеним категоріям громадян.

Наукові результати публікації дають підстави запропонувати практичні рекомендації органам державної влади, які є суб'єктами законодавчої ініціативи та в компетенції яких є формування нормативно-правового забезпечення системи волонтерської діяльності, а саме необхідно:

1) визначити процедуру адаптації системи волонтерської допомоги сектору безпеки і оборони України до міжнародних вимог і зобов'язань;

2) провести реформування державного управління у сфері волонтерської діяльності, що забезпечить: удосконалення структури пов'язаною з волонтерської діяльністю у всіх сферах суспільного життя; забезпечення участі громадян в управлінні державними справами; збільшення відкритості й прозорості діяльності волонтерського руху; запровадження дієвого механізму боротьби з корупцією у сфері витрат видатків на безпеку і оборону, зокрема у закупівлях на АТО; взаємодію з громадськими та державними організаціями, у тому числі міжнародними, з питань волонтерської допомоги сектору безпеки і оборони України;

3) здійснити модернізацію наукового, інформаційно-технічного та кадрового забезпечення, що сприятиме: розробленню та реалізації сучасних наукових, інформаційно-технічних проєктів, концепцій, доктрин, стратегій, програм, планів та вжиттю окремих заходів щодо розвитку волонтерського руху; навчанню і підвищенню рівня підготовки молодих волонтерів.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що удосконалення механізмів державного регулювання волонтерської діяльності, а саме: організаційного та правового механізмів, допоможе вирішити проблемні питання, з якими зіштовхуються волонтери у своїй діяльності. Розглянуто організаційний та правовий механізми державного регулювання волонтерської діяльності в Україні та розкрито їх основну роль, яка спрямована на забезпечення комплексного вирішення питань, пов'язаних з волонтерської діяльністю у всіх сферах суспільного життя, а також забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, що в сукупності забезпечуватимуть ефективне функціонування збалансованої системи національної безпеки України.

Зазначимо, що для удосконалення організаційного механізму державного регулювання волонтерської діяльності необхідно запровадити створення єдиного Головного офісу волонтерства України.

Установлено, що для удосконалення правового механізму державного регулювання волонтерської діяльності необхідно внести зміни до законодавства та нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини у цій сфері.

Перспективою подальших розвідок зазначеної проблематики є, на наш погляд, дослідження питань волонтерської допомоги сектору безпеки і оборони України.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 04 березня 2016 р. "Про концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України": Указ Президента України від 14 березня 2016 р. № 92/2016. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/92/2016/page>
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К., Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001. — 1440 с.
3. Нижник Н.Р., Машков О.А. Системний підхід в організації державного управління: навчальний посібник. — К.: УАДУ, 1998. — 160 с.
4. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): монографія.

— Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. — 396 с.

5. Приходько В.П. Механізми державного регулювання та управління економічною безпекою [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2013/3.pdf

6. Ткачова Н.М., Чернов С.О. Механізм державного регулювання інноваційного ринку в Україні: зб. наук. пр. ДонДУУ. — Донецьк. — 2003. — С. 162—168.

7. Єдина база перевірених центрів допомоги учасникам АТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bezbroni.net/about>

8. Допомога українським військовим у зоні проведення АТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rozbudova.kiev.ua/dopomoga-vijskovim> <https://bezbroni.net/about>

9. Аналітична доповідь "Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/volonter-697e4.pdf>

10. Енциклопедичний словник з державного управління / Уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна; Нац. акад. держ. упр. при Президентів України. — К., 2010. — 820 с.

References:

1. The decision of the Council of national security and defense of Ukraine (2016), The Decree of The President of Ukraine "About the concept of development of the security and defense sector of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/92/2016/page> (Accessed 16 January 2018).
2. Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language (2001), Irpen, Ukraine.
3. Nizhnik, N.R. and Mashkov, O.A. (1998), "System approach in the organization of public administration: a manual", Kyiv, Ukraine.
4. Kovalyuk, O.M. (2002), "Financial mechanism of organization of economy of Ukraine (problems of theory and practice)": monohrafiya, Lviv, Ukraine.
5. Pryhodko, V.P. (2013), "Mechanisms of state regulation and management of economic security", available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2013/3.pdf (Accessed 16 January 2018).
6. Tkacheva, N.M. and Chernov, S.O. (2003), "The mechanism of state regulation of the innovation market in Ukraine", Donetsk, Ukraine.
7. Yedyna baza perevirenykh tsentriv dopomohy uchastykam ATO, available at: <https://bezbroni.net/about> (Accessed 17 January 2018).
8. Dopomoha ukrayins'kym viys'kovym u zoni provedennya ATO, available at: <http://www.rozbudova.kiev.ua/dopomoga-vijskovim> <https://bezbroni.net/about> (Accessed 16 January 2018).
9. Analitichna dopovid' "Volonters'ky rukh: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki hromadyans'ki praktyky", available at: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/volonter-697e4.pdf> (Accessed 17 January 2018).
10. Encyclopedic Dictionary of Public Administration (2010), NADY, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2018 р.